LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO
ĮSTATYMO Nr. IX-110 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Europos Sąjungos Direktyva (ES) 2019/1158 dėl darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros skatina abiejų tėvų įsitraukimą į vaikų priežiūrą. Direktyva įpareigoja valstybes nares nustatyti bent dviejų mėnesių trukmės neperleidžiamas atostogas kiekvienam iš tėvų.

Įgyvendindama šią direktyvą Lietuva nustatė dviejų mėnesių neperleidžiamas vaiko priežiūros atostogas kiekvienam iš tėvų (įtėvių ar globėjų). Šios atostogos gali būti imamos vientisai arba dalimis, taip pat pakaitomis su kitu iš tėvu. Tačiau abu tėvai negali šios neperleidžiamos atostogų dalies naudoti tuo pačiu metu.

Nepaisant sudarytų teisinių galimybių, praktikoje vaiko priežiūros atostogomis naudojamasi netolygiai – didžiąją jų dalį ima motinos, o tėvų (vyrų) įsitraukimas išlieka ribotas. Tai gali lemti ekonominiai veiksniai (aukštesnes pajamas gaunančio tėvo sprendimas tęsti darbą) bei nepakankamos finansinės paskatos pasinaudoti neperleidžiama atostogų dalimi.

Pažymėtina, kad jei vienas iš tėvų nepasinaudoja jam skirta neperleidžiama vaiko priežiūros atostogų dalimi, už šį laikotarpį vaiko priežiūros išmoka kitam tėvui neskiriama. Tokia tvarka gali lemti mažesnes šeimos pajamas ir silpninti finansines paskatas naudotis šia teise.

Ankstyvas abiejų tėvų dalyvavimas vaiko priežiūroje teigiamai veikia vaiko emocinę raidą, stiprina tėvų ir vaiko ryšį bei prisideda prie lyčių lygybės stiprinimo.

Atsižvelgus į tai, siūloma įtvirtinti papildomą finansinę skatinamąją priemonę – papildomą išmoką tėvams, kurie faktiškai pasinaudoja neperleidžiamomis vaiko priežiūros atostogomis. Siūloma, kad už panaudotus neperleidžiamus atostogų mėnesius būtų skiriama papildoma išmoka prie įprastos vaiko priežiūros išmokos.

Tikėtina, kad tokia priemonė paskatintų aktyvesnį tėvų įsitraukimą į vaiko priežiūrą, sudarytų palankesnes finansines sąlygas šeimoms ir prisidėtų prie labiau subalansuoto tėvystės pareigų pasidalijimo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narys Darius Razmislevičius.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 134 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad kiekvienas iš tėvų (įtėvių, globėjų), imdamas atostogas vaikui prižiūrėti, bet kuriuo metu, iki vaikui sukaks aštuoniolika ar dvidešimt keturi mėnesiai, pirmiausia turi teisę pasinaudoti neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės atostogų vaikui prižiūrėti dalimi, kuri niekam negali būti perleista. Neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės atostogų vaikui prižiūrėti dalies abu tėvai (įtėviai, globėjai) negali imti tuo pačiu metu.

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad vienam iš tėvų nepasinaudojus numatytomis neperleidžiamomis dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogomis, ar jų dalimi, kitam iš tėvų už nepanaudotą neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų laikotarpį vaiko priežiūros išmoka neskiriama ir nemokama.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme įtvirtinti papildomą finansinę skatinamąją priemonę – papildomą vaiko priežiūros išmoką tėvams (įtėviams ar globėjams), kurie faktiškai pasinaudoja jiems suteikta neperleidžiama vaiko priežiūros atostogų dalimi. Numatoma, kad už faktiškai panaudotus neperleidžiamus vaiko priežiūros atostogų mėnesius būtų mokama papildoma išmoka prie įprastos vaiko priežiūros išmokos. Ši priemonė būtų taikoma individualiai kiekvienam iš tėvų, atsižvelgiant į jų faktiškai panaudotą neperleidžiamą atostogų dalį.

Tikėtina, kad siūlomas teisinis reguliavimas padidins tėvų (vyrų) įsitraukimą į vaiko priežiūrą, sudarys palankesnes finansines sąlygas šeimoms naudotis neperleidžiamomis atostogomis, turės teigiamą poveikį vaikų gerovei ir jų emocinei raidai, prisidės prie lyčių lygybės darbo rinkoje ir šeimos gyvenime stiprinimo. Siūlomas teisinis reguliavimas gali netiesiogiai prisidėti ir prie gimstamumo didėjimo, kadangi stiprina darbo ir šeimos derinimo galimybes, gerina šeimų finansinę padėtį vaiko priežiūros laikotarpiu ir skatina lygesnį tėvystės pareigų pasidalijimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nebuvo atliktas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Teisės aktų papildomai keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2027 m. gruodžio 31 d. turėtų priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto įgyvendinimas pareikalautų papildomai maždaug iki 13 milijonų eurų papildomų išlaidų per metus. Tokia suma būtų reikalinga, jei apie 30% tėvų pasinaudotų neperleidžiamomis atostogomis (dabar pasinaudoja maždaug apie 24 % tėvų). Reali grynoji kaina paprastai būtų mažesnė, nes daugiau moterų grįžtų į darbo rinką, padidėtų moterų užimtumas ir pajamos, padidėtų mokesčių įplaukos. Trumpuoju laikotarpiu padidėtų valstybės išlaidos dėl papildomų išmokų, bet ilguoju laikotarpiu išlaidos atsipirktų dėl didesnio darbo rinkos aktyvumo, aukštesnių pajamų mokesčių surinkimo ir mažesnės socialinės nelygybės. Tokie modeliai, pvz. Skandinavijoje, laikomi ne išlaidomis, o investicija.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Vaikų priežiūros išmoka.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Papildomų paaiškinimų nėra.

Teikia
Seimo narys Darius Razmislevičius